

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף קב

גר דן את חבריו דבר תורה: גר לא יכול לדון את מי שאינו גר, אבל יכול לדון את חבריו גר. משום שנאמר "שום תִּשִׁים עָלֶיךָ מִלֶּךְ.. מִקֶּרֶב אַחִיךָ תִּשִׁים עָלֶיךָ מִלֶּךְ" ודיין נחשב למלך (כנאמר 'מלך במשפט יעמיד ארץ') שחייב להיות 'מקרב אחיך', אמנם רק 'עליך' צריך לשים 'מקרב אחיך' ולא על גר.

ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל: כי בחליצה נאמר "וְיִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֵלוֹץ הַנְּעִל" כלומר בישראל לגמרי משני הצדדים.

*

מנעל = עשוי מעור רך והעור חופה ומכסה את גב הרגל מלמעלה, ויש לו שרוכים שבהם מהדקים אותו שיתפוס את הרגל. **סנדל** = עשוי מסולית עור קשה, ויש לו שתי חתיכות עור קצרות בצדדים שאינם חופות את הרגל, ויש להם רצועות שבהם קושרים את הסנדל לרגל עצמה.

אם יבוא אליהו ויאמר: לגבי סנדל לכולי עלמא נהגו העם לחלוץ בסנדל, ולכן אם יבוא אליהו ויאמר שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו.

אבל לגבי מנעל נחלקו רבה ורב יוסף האם מותר לחלוץ במנעל לכתחילה. לדעת רבה אין חולצין במנעל לכתחילה, ולכן רק אם יבוא אליהו ויאמר שחולצין במנעל - כלומר שמותר לחלוץ במנעל לכתחילה, שומעין לו. אבל לדעת רב יוסף חולצין במנעל לכתחילה, ולכן רק אם יבוא אליהו ויאמר שאין חולצין במנעל, שומעין לו.

ולמ"ד אפילו לכתחילה: הגמרא מקשה עליו ממשנתנו שרק בדיעבד כשר.

ומנעל לכתחילה תנאי היא: מחלוקת זו האם מותר לחלוץ במנעל לכתחילה תלויה במחלוקת תנאים, כדלהלן:

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

אמר לי וכי חולצין במנעל? (ולא גורסים 'והתורה אמרה וכו'): אותו הזקן התפלא משום שלא ראה מעולם את רבי יהודה בן בתירא חולץ במנעל, אבל רבי יוסי אמר לו שלדעת רבי מאיר החליצה כשרה בדיעבד, ורבי יעקב אמר משמו של רבי מאיר שהחליצה כשרה לכתחילה. נמצא שיש מחלוקת תנאים בדעת רבי מאיר האם חליצה במנעל כשרה לכתחילה או בדיעבד.

אילימא משום דהוה פנתא מעל: עור העליון של הנעל (= פנתא) הוא מעל הרגל, ומעליו יש את השרוכים (= ארקתא) הנחשבים למנעל נוסף, והתורה אמרה שצריך לחלוץ את נעלו 'מעל' רגלו, ולא 'מעל דמעל', וכאן היא חולצת 'מנעל' מעל 'מנעל' אחר', דהיינו היא פותחת את השרוכים שמעל רצועת המנעל.

גזירה משום מנעל מרופט: באמת אין בעיה לחלוץ שני מנעלים זה על גב זה, ומה שהתורה כתבה שצריך לחלוץ מנעל ולא מנעל דמנעל - היינו כשחולצת רק את המנעל העליון ונשאר המנעל התחתון על רגלו.

אלא הסיבה שלא חולצים במנעל לכתחילה, גזירה שלא יחלצו במנעל קרוע (= מרופט) שאינו נחשב למנעל. אבל סנדל מכיון שהוא קשה אין מציאות של סנדל מרופט כי אז אי אפשר כלל ללבושו. וכן גזירה משום חצי מנעל שאינו נחשב לנעל.

אמר רב אי לאו דחמיתיה: אם לא שהייתי רואה את דודי (= חביבי) רבי חייא שחלץ במנעל שיש לו 'שינצין' - שיש לו רצועות עור שנקשרות על השוק וקל לחלוץ אותו, אני הייתי אומר שצריך לחלוץ רק במנעל של סוחרים ישמעאלים (= טייעא) שהוא מהודק היטב לרגל.

והאי דידן: והסנדל המצוי אצלנו אפילו שיש בו קשר בשפתו שתופס את הסנדל שלא יצא מהרגל, בכל אופן בשעת החליצה קושרים קשר נוסף ברצועת עור על הרגל, בשביל שתבוא היבמה ותתיר אותו ותעשה חליצה מעולה.

*

בשמיטת רוב העקב: כאשר היבמה שמטה את הנעל מרוב העקב של היבם התקיימה החליצה, אפילו שלא חלצה את הנעל מכל הרגל.

הותרו רצועות מנעל וכו': אם הותרו רצועות המנעל מאליהן שלא על ידי היבמה, או שהיבם עצמו שמט את רוב רגלו מהנעל, והיא המשיכה את החליצה לגמרי – החליצה

פסולה. הגמרא מדייקת שדוקא כשהוא שמט את רוב הרגל החליצה פסולה, אבל אם היא תשמוט את רוב הרגל החליצה כשרה. קושיא על דברי רב יהודה שאמר שמספיק לחלוץ את רוב העקב ולא צריך לחלוץ את רוב הרגל?

הגמרא מתרצת: שרוב העקב היינו רוב הרגל, והסיבה שקוראים לו 'רוב הרגל' כי כל הכח של הרגל נשען על העקב.

מסייע ליה לרבי ינאי: הברייתא הנ"ל מסייעת לרבי ינאי שאמר שצריך שהיבמה תעשה גם את התרת הרצועות ולא רק את שמיטת הנעל.

בעי רבי ינאי קרעתהו מהו: אם היא קרעה את הנעל או שרפה אותה, האם יצאה ידי חובת חליצה, דהיינו: האם החליצה היא גילוי הרגל וכאן נתגלתה הרגל, או שהיבמה צריכה לעשות מעשה של חליצת הנעל וכאן לא נעשתה חליצה.

אילימא דשלפתיא לעילאי: אם מדובר שהיא חלצה את המנעל העליון והשאירה את התחתון - הרי לא התקיימה חליצה, כי צריך לחלוץ 'מעל רגלו' והיא חלצה מעל נעל שמעל רגלו? אלא מדובר שהיא קרעה את המנעל העליון ושלפה מתוכו את התחתון. כאן נעשתה חליצה של המנעל התחתון מעל הרגל, אך הרגל נשארה עדיין מכוסה במנעל העליון.

ומי איכא כהאי גוונא: האם ישנה מציאות שאדם ינעל שני נעליים זה על גב זה? הגמרא מספרת שרב יהודה יצא לשוק עם חמישה זוגות נעלי בד קשות.

*

יבמה שהגדילה בין האחין: יבמה קטנה שגדלה יחד עם אחים של בעלה שמת, לא חוששים שמא באחת הפעמים היא חלצה סנדל לאחד מהאחין, וממילא עשתה לו חליצה וכשתגדל לא תוכל להתייבם.

הגמרא מדייקת שרק אין חוששין לכך, אבל לו היינו רואים שהיא חלצה סנדל היינו מחשיבים זאת כחליצה, והרי לא עשתה זאת בכוונת חליצה?

ואיכא דאמרי: באמת אם ראינו אותה חולצת סנדל לא מתירים אותה לאחין (מחשש שמא נתכוונו לכך), אבל גם לא מתירים אותה לשוק (מחשש שלא התכוונו). והתנא שאמר שחליצה ללא כוונה אינה חליצה מתייחס להתיר אותה לשוק שחליצה כזו אינה מתירה אותה.

(המשך בדף הבא ↓)

*

סנדל התפור בפשתן: שתפרו אותו בחוט פשתן, אין חולצים בו, לפי שעליו להיות כולו מעור, שנאמר "וְאֶנְעֵלְךָ תַּחֲשׁ", ומכאן לומדים שסנדל נקראת 'נעל' רק כשהוא עשוי מעור.

בעא מינה רבי אלעזר מרב: מה דינו של סנדל העשוי מעור ותירסיותיו (= רצועות / שרוכים) עשויות מנוצות של עיזים? ענה לו רב - הם כשרים לפי שהנוצה בכלל עור, וא"כ הם בכלל "וְאֶנְעֵלְךָ תַּחֲשׁ". אמר לו רבי אלעזר - א"כ אפילו אם כולו עשוי מנוצות של עיזים יהיה כשר. ענה לו רב - הוא נקרא 'קרקא' ולא נעל ופסול.

*

אמר ליה רב כהנא לשמואל: מנין שהפסוק "וְחִלְצָה נַעֲלוּ מֵעַל רַגְלֹי" משמעותו שהיבמה תשלוף את הנעל מרגלו של היבם? לפי שנאמר "וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְצָה אֶת הָאֲבָבִים אֲשֶׁר בְּהֵן הַנֶּגַע", הרי ש'חליצה' משמעותה שליפה, אבל אולי משמעותה 'זירוז', כפי שנאמר "וְחִלְצָה מֵאֲתָכֶם אֲנָשִׁים לְצָבָא", וא"כ המשמעות שעליה לקחת את הנעל המונחת על הקרקע ולהנעיל את היבם.

תשובה: גם הפסוק "וְחִלְצָה מֵאֲתָכֶם אֲנָשִׁים לְצָבָא" משמעותו שליפה, דהיינו לשלוף את האנשים מביתם למלחמה.

והכתיב "וְחִלְצָה עִנִּי בְעֵינֵי" כלומר יזרז את העני ויתן לו כח, הרי ש'חליצה' כן משמעותה זירוז? תירוץ: גם כאן זוהי לשון שליפה, כלומר בשכר העוני שסבל התכפרו עוונותיו, והקב"ה יחלץ וישלוף אותו מדינה של גיהנום.

אלא הא דכתיב "חֲנָה מְלֹאָה יְהוָה סָבִיב לִירְאֵיו וְחִלְצָם"? משמע לשון זירוז דהיינו שיחליפו כח? תירוץ: יחלצם מדינה של גיהנום.

אלא הא דכתיב "וְעֲצַמְתִּיךָ יְחִלִּיץ"? וביאר רבא שהיא הברכה המעולה שבברכות לפי שהיא ברכה לחזק ולזרז העצמות, הרי ש'חליצה' לשון זירוז.

תירוץ: אכן "וְחִלְצָה נַעֲלוּ מֵעַל רַגְלֹי" משמעותו גם שליפה וגם זירוז, אלא שאם כוונת הפסוק לומר שעליה להנעיל את היבם היה על הפסוק לומר "וחלצה נעלו ברגלו" (= להנעיל את הנעל על רגלו) ולא "מעל רגלו" (= להסיר את הנעל מרגלו).

דחייה: אם היה כתוב "ברגלו" היינו חושבים שיבם שנקטעה רגלו אי אפשר לחלוץ לו בשוק, ולכן כתוב "מעל רגלו" להכשיר אפילו בשוקו.

תירוץ: א"כ שהתורה תכתוב "וחלצה נעלו במעל רגלו" ואז נדע שאפשר לחלוץ בשוק, ומכך שנכתב "מעל רגלו" מוכח שעליה לשלוף את הנעל מרגלו.

אמר ליה ההוא מינא וכו': אמר אותו המין לרבן גמליאל - עם ישראל הם עם שהקב"ה חלץ להם ועזב אותם שנאמר **"בְּצִאֲנֶם וּבְבִקְרָם יִלְכוּ לְבִקֵּשׁ אֶת יְהוָה וְלֹא יִמְצְאוּ, חָלַץ מֵהֶם"**, ענה לו ר"ג - שוטה! לא כתוב "חלץ להם" אלא **"חלץ מהם"**, דהיינו שכביכול הקב"ה קיבל חליצה מעם ישראל ולא להיפך, וכי יבמה שחלצו לה האחים יש בזה ממשות? וודאי שלא! שהרי היא חולצת ליבם ולא להיפך.

למדנו במשנה אם חלצה באנפיליא (= נעל בד) פסולה. הגמרא מסיקה מכאן שאנפיליא אינה מנעל. ומביאה ראיה לכך ממשנה במסכת שקלים.

אין התורם נכנס: ללשכה לתרום (= ליטול) מקופת מחצית השקלים לקניית קרבנות – כשהוא לבוש בחלוק עם מכפלת (= פרגוד חפות) ולא באנפיליא כדי שלא יחשדו אותו שהחביא בתוכם כסף. ואין צריך לומר שלא במנעל שהרי אסור להיכנס לעזרה עם מנעל. משמע שאינפיליא אינה מנעל.

אמר אביי דאית בי כתיית: הברייתא שאוסרת ללכת באינפיליא ביום הכיפורים לא מדברת על איסור נעילת מנעלים, אלא על איסור תענוג, ומדובר באינפיליא המרופדת בחתיכות של מוכין (= כתיית).

כריך סודרא אכרעיה ונפיק: היה כורך סודר על רגלו ויוצא ביום הכיפורים משום שסודר אינו מנעל, אף שיש בזה תענוג.

לא יטייל אדם בקרודקיסין: אלו נעלי עור המתלבשים על הנעליים להגנה מהגשמים ('ערדליים' בלשוננו), אבל מותר לטייל באנפילאות. ברייתא זו סותרת את הברייתא הקודמת שאסרה לטייל באנפילאות?